

10
1797
Tracy
C. 100

01
A
665

U. q. 137. 2

EXERCITATIO

DE

DVCIBVS ET
COMITIBVS IMPE-
RII GERMANICI,

QVAM

Deo annuente,

PRAESIDE

*Viro Clarissimo, Excellentissimo, atq;
Experientissimo,*

HERMANNO CONRINGIO
PHILOS. AC MEDICINAE D.
HVIVSQUE PROFESSORE
PVBlico,

Præceptore ac Fautore meo pluri-
mum observando.

*Publicè disputandam propono
d. v. Iulij.*

GEORGIVS ADAMVS *Struve* /
MAGDEBURG.

— (o) —

HELMESTADII

Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.

Anno cl^o l^oc XLIII.

EXERCITATIO
DE
DVOCIBVS ET
COMITIBVS IMPERII

FRANCOFURTI
HENRICHUS GOONRINGIUS
PHILOSOPHUS AC MEDICINAE
MAGISTER

FRANCIS ADAMIUS
MAGISTER

FRANCIS ADAMIUS
MAGISTER

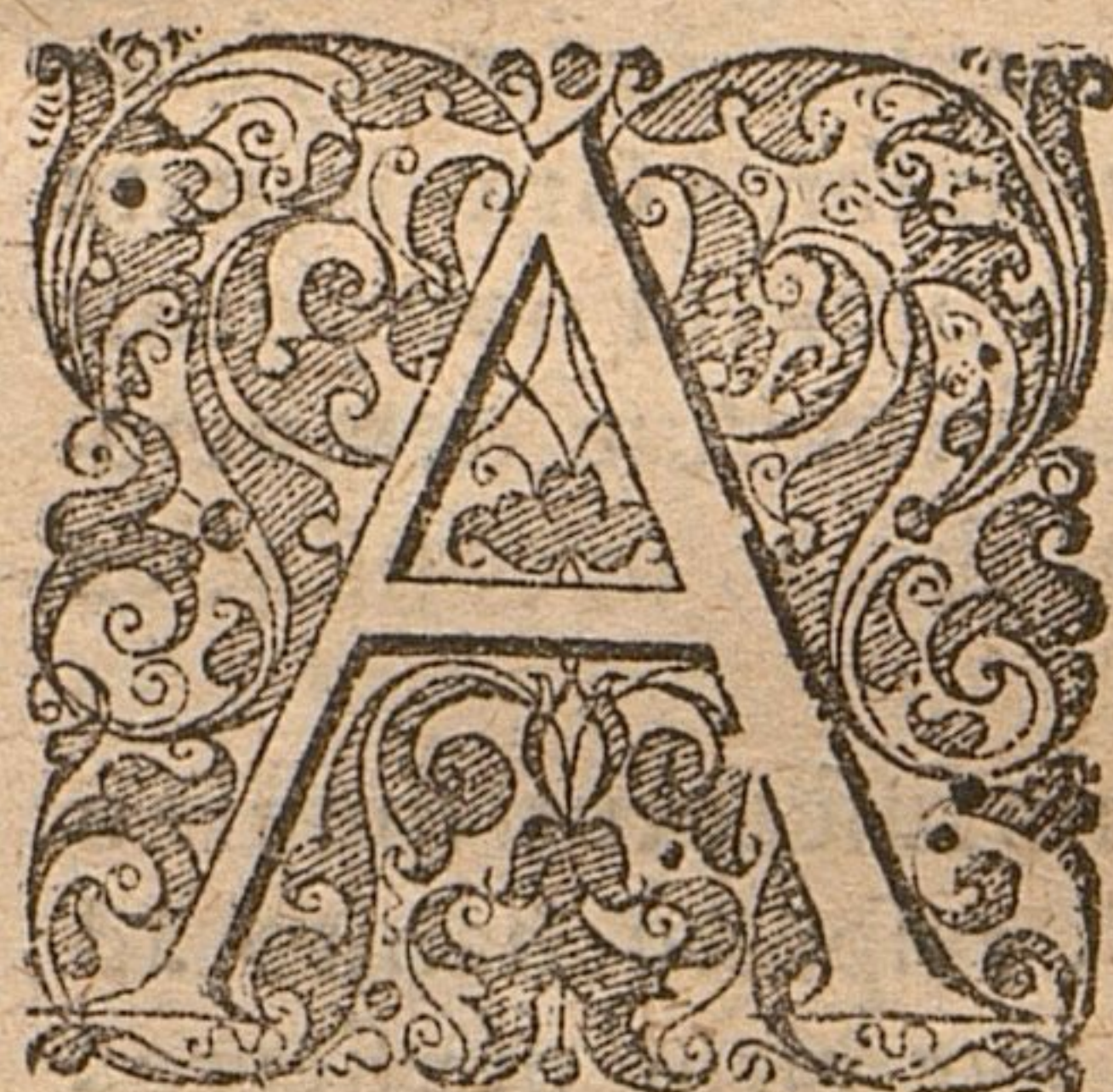

B. C. D.

De

DVCIBVS ET COMITIBVS
IMPERII GERMANICI.

Thef. I.

Ntiquis Germaniæ tempo-
ribus Ducum officium atque vi-
ginitatem bellicam fuisse docet
nos Iulius Cæsar *L. 6. de bell. Gall.*
de Germanis ita scribens: *Cum*
bellum Civitas aut illatum defen-
dit aut infert, magistratus qui ei
bello præsent, ut vita necisq, habeant
potestatem, diliguntur. Cui jun-
gendus C. Cornelius Tacitus: *Reges, inquit, ex nobili-*
tate, Duces ex virtute sumunt. Nec Regibus infinita aut li-
bera potestas: & Duces exemplo potius, quàm imperio, si prom-
pti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione præsent c. 7.
de mor. Germ.

II. Licet vero id, quod *d. l.* statim subjicit Cæsar
in pace Germanis nullum commanem esse magistratum, de o-
mnibus verum non sit: si quidem ex jam allegatis Taciti
verbis constat, præter paucissimos, quibus unus regiè
imperavit(uti de Sucionibus notat Tacitus de mor. Germ.
c. 44.) fuisse etiam populus, qui sibi Regem vel Princi-

A 2

pem

nem ex nobilitate sumserunt & sub ejus vixerunt imperio, non tamen absoluto, sed ita, ut majestas penes populum maneret, quod patet ex eodem Tacito dicente, *Regem in concilio audiri auctoritate suadenti magis quam imperandi.* Et de his dici potest idem, quod Aristoteles alicubi dicit, priscis temporibus eundem populi eundemque exercitum fuisse Ducum. *s. Pol. 5.*

III. Plerique tamen populi ejusmodi communem magistratum pacis tempore & simul perpetuum quasi belli Ducem) uti de Lacedæmonium Regibus loquitur Aristot. *3. Pol. 14.*) non habuerunt: unde Tacitus L. II. Annal. c. 44. scribit: *Maroboduum Regis nomen invisum apud populares; Arminium pro libertate pugnantem favor habebat.* Cum enim Germani libertatis famam Græcis juxta ac Latinis monumentis maxime celebrentur non potuit non ipsis mere regium imperium esse invisum, democratica autem reip. administratio gratissima, ut constat ex *IV. Pol. 4.*

IV. Hi itaque populi bellum suscepturi omnino necesse habuerunt unum aliquem, respectu habito ad bellicam virtutem eligere toti que exercitui præficere, quem proculdubio **Heertog** vel **Heertzog** dixere, vid. *Phil. Cluver. L. 1. ant. Germ. c. 46.* Exemplum invenire licet apud Tacitum L. 4. *Histor. c. 15.* in Brinione Caninefate, quippe cum Civilis Batavis rebellionem in Romanos Batavis suis persuasisset, tractis in belli societatem Caninefatibus ac Frisiis. *Brinio, stolidæ audaciæ Caninefas claritate natalium insignis, cujus pater multa hostilia ausus, Cajanarum expeditionum ludibrium impunè spreverat, igitur ipse rebellis familia nomine placuit, impositusque scuto more gentis & sustinentium humeris vibratus Dux deligitur totius scilicet exercitus, qui ex Batavis, Caninefatibus ac Frisiis*

sus constabat. Ritu[m], quem in præficiendo Duce adhi-
buerunt, discimus ex proximè allatis verbis, deligeba-
tur nim. Dux à multitudine in Concilio; delectus scuto
imponeretur, atque in sublime sustinentium humeris
elevabatur, inque gyrum circumlatus Dux belli decre-
ti salutabatur: quem eundem morem etiam in Regum
constitutione à Germanis, ut & à Romanis militibus
Imp. declarantibus, adhibitum esse testibus confirmat
Cluverius d. c. 46.

V. Potestatem illorum Ducum quod attinet, in
eâ definiendâ discrepant Iulius Cæsar & Tacitus: ille
potestatem vitæ & necis ipsis adscribit; hic vero allegatis
th. 1. verbis hæc subjicit: cæterum neque animadvertere, neque
vincire neque verberare quidem nisi sacerdotibus permissum:
nōn quasi in pœnam, nec ducis jussu, sed velut Deo imperante.
Verum cum tacito res Germanicæ magis perspectæ fue-
rint, potior ei meritò fides habenda; præsertim cum
non verisimile sit ejusmodi temporario Duci plus Ger-
manos tribuisse, quàm perpetuò belli Duci sive Regi:
cujus quæ fuerit potestas ipse docet Cæsar L. v. de bell.
Gall. ubi refert orationem Ambiorigis Eburonum di-
midix partis Regis, in quâ habetur: *id quod fecerit de op-*
pugnatione castrorum non judicio aut voluntate suâ fecisse sed
coactū civitatis: suaq; esse ejusmodi imperia, ut non minus habe-
ret juris in se multitudo, quàm ipse in multitudinem. Neq; ta-
men hinc colligendum omnino nihil potestatis fuisse
Ducibus: parendum enim utique erat ipsorum impera-
tis licet ipsi in inobœdientes animadvertere non potu-
erint, nec soli de re alicujus momenti statuere. Unde le-
gimus apud Tacitum. L. 2. *Annal. c. 45.* Inguiomerum
cum manu clientum ad Maroboduum perfugisse *non a-*
liam ob causam, quàm quia fratris filio juveni (Arminio Duci)

parum senex parere dedignabatur. At verò finito bello his Ducibus nullam competisse potestatem satis apparet; eosdem tamen inter nobiliores relatos & magno in honore fuisse quis dubitet?

VI Cæterum cum non solum necessarium sit civitati, si velit tueri libertatem, ut in eâ sint qui bella gerant, sed etiam quàm maximè necessarium sit, ut sint, qui jus dicant, docente Aristotele 4. Pol. 4. Hinc quoque à Germanis non tantum bellicus magistratus constitutus, sed & electi ex nobilitate qui jura per pagos vicosq; redderent, quos ab antiquissimis temporibus Graven (quæ vox judicem significat, *gloss. spec. Sax. L. 3. art. 13.* Ein Graff bedeut nach altem Sächsischen Deutschen ein Richter / darumb haben diesen Nahmen viel unterschieden Richter) dictos sequior ætas nomine in Imperio Romano post Constantinum usitato *Comites*; Cæsar & Tacitus Principes appellant. Ita enim ille L. vi. de bell. Gall. *in pace nullus est communis magistratus, sed Principes regionem atq; pagorum inter suos jus dicunt controversiasq; minuunt.* Hujus verba sunt: *Eliguntur in iisdem concilijs & Principes, qui jura per pagos vicosq; reddunt.* c. 12. de mor. Germ. Item c. 11. *De minoribus rebus Principes consultant, de majoribus omnes, ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud Principes prætractentur.* De iisdem Idem c. 13. ait: *in signis nobilitas aut magna patrum merita Principis dignationem & adolescentulis assignant.* Ex quibus monumentis apparet, à quibus & ex quibus electi & quod eorum fuerit officium & quæ potestas tum respectu totius reip tum respectu vicorum vel pagorum, cui juris dicendi gratiâ præfecti erant

VII. Respectu totius reip. nobilium illarum familiarum (der Graven) autoritas ferè in duobus consistebat,

stebat, 1. quod haberent potestatem, ut soli de minoribus rebus consultarent, 2. quod possent de majoribus rebus *μεγαλακρίειν* sive *μεγιστεύειν*, quâ de re Arist. 4. Pol. 14. & 15. Respectu verò pagi & vici, cui præerat Princeps competebat ipsi Iurisdicção, mixtum & merum imperium (ut cum jure Romano loquamur) ita tamen ut quidam ex plebe delecti assessores jungerentur. Testatur hoc disertè Tacitus d. c. 12. *Centeni singulis ex plebe Comites, consilium simul & autoritas adsunt.* Ingenuos autem hos Comites seu assessores fuisse ex eodem Taciti libro colligere est, dum dicit: *Liberti non multum supra servos sunt, raro aliquod momentum in domo, nunquam in civitate, exceptis duntaxat ijs gentibus, quæ regnantur. Ibi enim & super ingenuos & super nobiles ascendunt. Apud cæteros impares libertini libertatis argumentum sunt.* c. 25. Dicti illi Assessores, quos Tacitus *Comites* vocat, Germanis jam olim fortè aut post *Schepen / Schöpen / Schöpfen*.

II. Hic Germaniæ status & administrandæ reip. ratio adeoque & Ducum, Principum, Comitum (ut quidem his nominibus Tacitus utitur) conditio & potestas apud Germanos Cis Rhenanos mansit usque dum à Romanis victi, in provinciâs redacti iisque heriles magistratûs præfecti sunt. Ita enim Hottomannus c. 3. Franco-Goll. *Tertia Provincialium servitus erat, ut ne legibus suis patriis uterentur, sed magistratus à Pop. Rom. cum imperio & securibus mitteretur.* Sic apud Tacitum IV. *Histor. c. 55.* legimus ab Imp. Vitellio ripæ Rheni præfectum fuisse Iulium tutorem. Suetonius in *Domitiano c. 6.* bellum civile morum scribit à L. Antonio superioris Germaniæ Præside.

IX. Sciendum verò hîc, apud Romanos Ducum Comitumque nomen non eandem semper significationem

nem habuisse. Ducis quidem appellatio ei primū tributa, qui exercitum ducebat: postea appellati Duces, qui provinciis præessent præsertim limitaneis, quorum officium fuit præesse rei militari istis in ditionibus, vid. Onuphrius Panvinius *L. 3. Comm. de Imp. Rom. 887.* Guido Pancirolus *in not. Imp. part. 1. cap. 139.* & Idem *thes. var. lect. L. 1. c. 5.* Id quod etiam obtinuit tempore Iustiniani, sicut apparet ex Rescripto ejus ad Belisarium, quod habetur *in l. 2. C. de offic. præf. præf.* Ulterius deinde Ducum potestas non ad res militares solum restricta, sed & ad juris dicendi potestatem extensa. Comites autem initio apud Romanos nominabantur, qui socii sive adjuncti alicujus erant: sic Papinianus assessores judicium *comites* vocat *in l. 4. D. de off. Assess.* ut & Macer *in l. 5. D. ad L. Jul. repet.* Qui ergo in contubernium Imperatoris Majestatis adseiti (uti adscivisse optimos quosque de senatu Adrianum scribit Spartianus) etiam *Comites* appellati sunt, quorum operâ & consiliis in bello & pace Imp. usi. Cum deinde Constantinus M. plurimis ministerijs aulicis, nec non provinciis partim ut militibus præessent, partim ut jus dicerent, quosdam præficeret, ejusmodi Comitibus ad istas præfecturas adhibitis, nomen ipsis Comitum mansit, & dignitas Comitiva dicta. Hinc passim occurrit mentio Comitum sacrarum largitionum, Comitum rerum privatarum, Comitum Archiatrorum, *Vid. Cassiodor. L. 6. var. c. 7. 8. 18.* Comitum Syracusanæ, Neopolitanæ, *Vid. Idem capp. poster. L. 6. add. & L. 7.*

X. Superatâ itaque à Romanis Germaniâ Cis-Rhenanâ, eam in plures provincias distribuerunt, ipsaque vel Duces, vel Comites, vel Duces & Comites præfecerunt. Ita legimus Ducum Germaniæ primæ, Ducum Mogun-

Moguntiacensem, Comitem Argentoratensem, Ducem Sequanicæ, Ducem Rhetia primæ & secundæ, Ducem Belgicæ secundæ &c. vid. Notit. Imp. & in eam Pancirol. part. 2. cap. 25. & seqq. Lehman. L. 1. chron. Spir. c. 9. Ammianus Marcellinus L. 27. ab init. mentionem facit Carietonis comitis per utramque Germaniam: & sæpius Idem suâ in historiâ comites nominat, quos Romani constituere.

XI. Apud Trans-Rhenanos Germanos diutiùs mansit antiqua reip. facies: verùm Francis omnia sibi subjicientibus & illa mutata est. Certè apud Saxones veterum reip. administrationem ad Francorum tempora durasse disertè docet VVitichindus L. 1. verba ejus sunt: *A tribus etiam Principibus totius gentis Ducatus administrabatur certis terminis exercitus congregandi potestate contenti, quos suis locis ac vocabulis novimus signatos, in orientales sc. populos, Angarios atq; VVestvalos. Si autem universale bellum ingrueret, sorte eligitur, cui omnes obedire oportuit, ad administrandum imminens bellum. Quo peracto, æquo jure ac lege propriâ contentus potestate unusquisq; vivebat.* Hæc ille. Vnde obiter discere est, quàm fabulosa sint illa, quæ vulgò narrantur de VVitechindi regiâ in omnes Saxones potestate: quanquam illa etiam hinc possint refelli, quod nullius Regis Saxonici in historiâ Caroli Magni fiat mentio, & VVitichindus solis Angrivariis dicatur præfuisse. Cæterum Franci, morem Romanorum secuti, omnes terras in provinciæ formam redegerunt, & præcavendæ defensionis, ut & defensionis ab hostibus, nec non commodioris administrationis gratiâ *Duces*, i. e. summos gubernatores nonnulli earum, præfecerunt, quibus interdum Comites adjuncti, vel etiam Comitibus provincias sine Ducibus regendas concederunt. Confirmat hæc,

B

quæ

quæ diximus, Beatus Rhenanus L. II. rer. Germ. In hoc, inquit, Romanos imitati sunt Franci. Nam illi Provinciarum rectores Duces appellabant, id quod ex libro magistratum Romanorum satis liquet: unde formula Ducatus Rhetiarum apud Cassiodorum in Variis. Deligebant autem ducem ex nobili familia. Sic Bojaris Agilolfingorum antiqua gens diu Duces dedit, ex qua VVelfhones prodiisse suspicior. Hoc autem privilegium habebat ea familia à priscis Francorum Regibus, ut si quis fidus regno prudensq; ex eadem progenitus comperitus fuisset, non aliunde quisquam ascisceretur in Ducom. Ergo primam dignationem sub Francis in Alemanniâ habebat Dux, proximam Comites. Similiter Vadianus L. I. de colleg. Monast. in Germ. vet. Franci Reges, dicit, Regnum suum Ducum maximè & Comitum operâ moderabantur, qui in illâ quidem etate non suam seu propriam sed publicam regni ditionem administrabant.

XII. Duces igitur quod attinet, constat ex jam adductis Rhenani verbis, eos ex nobili familiâ optimeq; de patriâ meritâ à Rege & Proceribus electos, ita tamen ut filius dignus parentis munere non facilè præteritus sit. Dignitatem hanc summam fuisse, non tamen aliam quàm alicujus magistratus, Vadiani verba docent: provinciarum videlicet, quas gubernabant, plenum dominium apud Regem & populum mansit; ipsi solam administrationem & jurisdictionem quoad ecclesiasticas & civiles causas habebant, uti videre est ex legibus administrationi Ducis Bajoariæ præscriptis, quæ exstant apud Aventin. L. III. animal. & Lehman. chron. Spir L. 2. c. 16. Vnde idem Vadianus cit. loc. Illâ etate, inquit, Duces & Comites non sui juris, sed Regum atq; Imperatorum officiarij veluti atq; ministri erant. Fuit autem & horum Ducum, necessitate exigente, militiæ præesse. Sic enim in LL. Alemannorum cap. 35. dicitur: dum Dux utilitatem Re-
gis

gis potest facere, i. e., exercitum gubernare, &c.

XII. Sub his Ducibus aliquando erant Comites, inferiores judices, qui in civitatibus ac pagis provinciarum & in Ecclesiasticis & civilibus jus dicebant. Leg. Lehman. L. 2. c. 21. 22. 23. Atq; Comites etiam belli præsidere erant, ut constat ex Paulo Diacono L. 5. c. 14. dicente: *Is (Alahis) dum Dux esset in Tridentinâ civitate cum comite Bajoariorum, quem illi Gravionem dicunt, qui Bauzanum & reliqua castella regebat, conflixit, eumq; mirificè superavit.*

XIII. Quamvis autem expressâ lege, teste Lehmanno L. 2. c. 16., cautum fuerit, ut si quis Dux de provinciâ illâ, quam Rex ordinaverit tam audax aut contumax, aut levitate stimulatus seu protervus & elatus vel superbus atq; rebellis fuerit, qui decretum regis contemserit, donato dignitatis ipsius Ducatu careat, in super spe supernæ contemplationis sciat se esse condemnatum & viam salutis amittat: successu tamen temporis autoritate & potentiâ Ducum crescente non nulli istorum Reges suos sprevere, eosq; tanquam superiores agnoscere noluerunt. Quod prudenter perspicens Carolus M. duos Francici regni tum maximos Ducatus Bajoaricum & Aquitanicum sustulit, provinciis illis inter plurimos Comites distribuitis: magno regiæ potestatis bono. Testatur hoc de Bajoarico Eginhardus in vitâ Caroli his verbis: *Thasilo Dux Bavarie ad regem evocatus, ne redire permissus, neq; provincia, quam tenebat, ulterius præesse sed Comitibus ad regendum commissa est.* Eodem modo & alios Ducatus in plures Comitatus transmavit: vid. Lehman. L. 2. c. 16. Vnde imperio stirpis Carolinæ in historiâ Francica provinciarum gubernatores Comites seu Graviones plerumq; appellantur, rarò Duces, & licet fortè ab historicorum aliquo quis Dux dicatur, idem ejusdem provinciæ ab alio Comes vocatur.

XIV. Fuit vero tempeſtare Francorum, præſer-
 tim ætate Caroli M. & ſequenti, duplex magiſtratus,
 alius Eccleſiaſticus, quem gerebant Epifcopi circa ſacra
 occupati; alius ſecularis, iſque vel ſtatus & ordinarius
judicum, vel extra ordinem *Legatorum*. Illi dicebantur
Graviones, qui tum Latinum nomen ex more Romanæ
 reip. acceperant Comitum; Duces ſi qui fuere comitum
 poteſtate uſi ſunt. Poteſtate autem magnâ hi fuere præ-
 diti, vicariâ tamen tantum, non propria, conſiſtebat ea in
 jure dicendi, & ſi neceſſitas eſſagigaret, in ducendo ci-
 ves in aciem. Fidem dictis faciunt quæ in capitulis Ca-
 roli & Ludovici Impp. ab Anſegifo collectis habentur
 L. 3. c. 25. *In Veſontio quæ eſt diœceſis Bernoini Archiepiſcopi*
Heiminus Epifc. & Monogoldus Comes. In Mogontiâ, quæ eſt diœ-
ceſis Heiſtulſi Archiep. idem Heiſtulphus Epifcopus & Adalbertus
Comes. In Colonia Hadaboldus Archiep. & Ermundus Comes,
&c. Speſtant huc, quæ ſcribit Marquardus Frehenus in
 comment. de Lupoduno p. 12: *Erat tum temporis (Pipini*
Caroli que ævo) Francorum ditio totaq; Germania vetus in
pagos tributa, ſingulisq; pagis, quibus unus Comes præpoſitus, ſua
ville: inter quas præcipua Comitum domicilio cedebat, in quâ ſe-
dem & aulam ſuam (quam Saalam ipſi vocant,) tribunalq;
& auditorium (quod Mallum illis) haberet, ubi more majorum
jus diceret. &c.

XV. Officium horum Comitum patet ex iis quæ
 ex diplomate quodam Caroli M. adducit Henricus
 Meibomius in vindicijs Billinganis: *Qua propter in illâ par-*
te Saxonie (VVeſtvaliâ) Truimannum virum inluſtrem ibidem
Comitem ordinamus, ut reſideat in curte ad campos, in mallo (ju-
dicio) publico ad univerſorum cauſas audiendas, vel recta ju-
dicia terminanda, iſq; advocatum omnium præbyterorum in to-
taâ Saxonâ fideliter agat, ſuperq; vicarios & Scabinos, quos ſub-
 ſe ha-

se habet, diligenter inquirat & animadvertat, ita ut officia sua, sedulo peragant. Idem Comitibus inculcant capitula Caroli & Ludovici, ex quibus quod habetur L. 2. c. 6. adscribamus: Vobis verò Comitibus dicimus, vosq; commoneamus, quia ad vestrum ministerium maximè pertinet, ut reverentiam & honorem sanctæ Dei Ecclesiæ exhibeatis & cum Episcopis vestris concorditer vivatis, & eis adiutorium ad suum ministerium parandum præbeatis, & ut vos ipsi in ministeriis vestris pacem & justitiam faciatis, & quæ nostra autoritas publicè fieri decernit, in vestris ministeriis studiosè perficere studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, ut memores sitis fidei nobis promissa, & in parte ministerii nostri vobis commissa, in pace scilicet & justitiâ faciendâ vosmet ipsos coram Deo & hominibus tales exhibeatis, ut nostri veri adiutores & populi conservatores justè dici & vocari possitis. Illos quoque qui temeritate & violentiâ in furtis & latrociniis sive rapinis communem pacem populi perturbare moliantur vestro studio & correctione, sicut decet, compescite. Et si aliqua persona in aliquo vobis impedimento fuerit, quin ea quæ dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus illud notum fiat, ut nostrâ autoritate adiuti, ministerium vestrum dignè adimplere possitis. Addamus etiam ex L. 4. c. 5: volumus ut Comites, qui ad custodiendam maritimam deputati sunt, quicumq; ex eis in suo ministerio resideret, de justitiâ faciendâ se non excuset propter illam custodiam; sed ibi secum suos scabinos habeat, si ibi placitum teneat & justitiam faciat. Vid. L. 2. c. 23. 24 L. 3. c. 50. Leg. Bojar. 1. 2. Marculphi formul. 32. in Cod. LL. Antiq. Frid. Lindenbrogij. His Comitibus fuerunt adjuncti Scabini sive assessores, & quidem ex plebe electi, de quibus L. 3. c. 33. capp. addit. 1. 4. 73. 74. Legatorum seu Missorum officium clarè proponitur in capitulis Caroli & Ludov. L. 2. c. 26. his verbis: Ad hoc à nobis missi constituti, ut si quilibet Episcopus aut Comes ministerium suum propter

quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos recurrat: & cum eorum adiutorio ministerium suum adimpleat. Et si talis causa fuerit, que per eorum admonitionem emendari non possit, per eos ad nostram notitiam deferatur. Et si fortè Episcopus aut Comes aliquid negligentius in suo ministerio egerit, per istorum admonitionem corrigatur: & omnis populus sciat ad hoc eos esse constitutos, ut quicumq; per negligentiam aut incuriam vel impossibilitatem Comitum justitiam suam acquirere non poterit, ad eos primùm querelam suam possit deferre & per eorum auxilium justitiam acquirere, &c. add. c. 27. 28. & L. 3. c. 39. 87.

XVI. Licet autem nec eâ ætate Comitatus dignitas hereditaria fuerit, nihilominus tamen ferè filij Comitum non negligebantur, id quod attestatur Capitulum Caroli Calvi apud Mireum in *Annal. Belgic. A. 877. fol. 403.* quod ita habet: *Si comes de regno obierit, cujus filius nobiscum, filius noster ordinet de his, qui eidem Comiti plus familiares, propinquiores fuerunt, qui cum ministerialibus ipsius Comitatus, & cum Episcopo: in cujus Parochia fuerit ipse Comitatus, ipsum Comitatum prævideat, sive regant, usque dum nobis renunciatur, ut filium illius, qui nobiscum erit, de honoribus illius honoremus &c.* Vid. *Christop. Besoldum thes. pract. verb. Graff.*

XVII. Comites porro alijs *Maregraven* dicti (à voce *March.* limitem vel fines notante, vid. *Lindenbrog. glossas. voc. Marcha*) qui finibus præfecti incursionibus hostium resistebant & simul ibi jus dicebant. Alij *Landgraven* / *Domites* provinciales. Alij *Pallensgraven* / *Palatij Cælaris* præfecti, de quibus *Hincmarus. Comes Palatij de omnibus secularibus causis vel judicijs suscipiendis curam instanter habebat; ut nec seculares prius Dominum Regem absq; ejus consulta inquietare necesse haberent, quousque ille prævideret, si necessitas esset, ut causa ante Regem merito venire deberet.* Et
Egin-

Eginhârdus in vita Caroli M: si Comes Palatiij litem aliquam esse diceret, qua sine ejus jussu definiri non poterat; statim litigantes introducere jussit & veluti pro tribunali sedens, lite cognita: sententiam dixit. Alii Burggraven / arci cuidam præfecti: ita (sunt verba Hugonis Grotii de ant. reip. Batav. c. 5.) *VVascenrariorum pro avi ante Didericum Burggravii fuere, hoc est judices arcis ejus, qua in locum urbis Lugduni Batavorum à Normannis, ut credibile est, diruti, successerat, simulq; agri adiacentis: quibus etiam vectigalia, velut amnis Rheni custodibus, solvebantur, qua in hunc diem penes posteros eorum manent.*

XIIX. Ex his Ducum Comitumque originem & usque ad illa tempora officium satis constare opinor. Cum autem adducti Historici tradant, Ducatus & comitatùs in Germaniâ ad Romanorum imitationem institutos, non adstipulari possumus Cluverio L. 1. c. 48. aut Germ ita scribenti: *Romani olim, ut multa alia à Germanis mutuati, sic hos quoque militia titulos in suam disciplinam adsumserunt, præfectos provinciarum ducum Comitumq; adficien-tes vocabulis.*

XIX. Etsi verò Carolus Magnus aboleverit Ducatû, posteri tamen ejus, rebus regni attenuatis, in Germaniâ, Galliâ & Italiâ complures iterum instituerunt. Et quidem ultimis Carolinorum temporibus Germania, ut eam distinxeris à terris quas Venedi inhabitârunt, quinque habuit Ducatûs, Bajoaricum, Suevicum, Francicum, Lotharingicum: & Saxonicum. Quorum potentia tandem ea fuit, ut Duces hi de provinciis sibi proprio jure attribuendis cogitârint, libertè Regum instar regnaturi. Cum enim tempore Ludovici IV. ultimi Regis ex Carolinâ stirpe, Hungari in Germaniam irruerent, scribit Luitprandus L. 2. c. 6. *nonnul-*
los

los Ducum Hungaris non solum pugnam non intulisse, sed ut proximi caderent anhelasse, ut dum proximi caderent, soli ipsi liberius regnarent. Et Sigebertus A. 914. tradit, contra Conradum Regem potentiores regni Principes rebellionem meditatores esse, scilicet Arnoldum de Bavoria, Burchardum de Suevia, Everhardum de Francia, Gilbertum de Lotharingia, & horum omnium precellentiore Henricum Ducem de Saxoniam & Thuringiam. Add. d. L. 2. Luitpr. c. 7. Vnde satis liquet hanc in curam tum incubuisse Duces, ut se subiectioni subtraherent & instar Regum provinciis praessent. Primus Ducum maxime crevit Otto Dux Saxoniae, qui etiam propterea a defuncto Ludovico electus in Regem, quam dignitatem licet recusaverit, & ejus consilio Conradus Dux Francorum in Regem fuerit unctus, testatur tamen VVitichindus. L. 1. pene Ottonem super & ubique summum viguisse imperium.

XX. Suscipiens Conradus imperium rursus in ordinem redigere Duces intendit & inuisam regno potestatem, quam sibi arrogare coeperant, suppressere. Expresse hoc de Saxoniae Duce confirmat VVitichindus L. 1. his verbis: Igitur patre patria & magno Duce Ottone defuncto, illustri & magnifico filio Henrico totius Saxoniae ipse reliquit Ducatum, Rex autem Conradus cum saepe expertus esset virtutem novi Ducis, veritus est ei tradere omnem potestatem patris. Quo factum est, ut indignationem incurreret totius exercitus Saxonici. Fictè tamen pro laude & gloria optimi Ducis plura locutus, promisit se majora sibi daturum, & honore magno glorificaturum. Saxones verò hujusmodi simulationibus non attendebant, sed suadebant Duci suo, ut si honore paterno eum nollet sponte honorare, Rege invito quæ vellent obtinere posset. Rex autem videns vultum Saxonum erga se solito austeriorem, nec posse publico bello eorum Ducem conterere, suppetente illi fortium militum manu, exercitus quoque

quoque innumerâ multitudine, egit, ut quoquomodo interficeretur
dolo, &c. Verum cum Conradus Henrici potestatem
nullo modo infringere posset, periculosam tamen reip.
ejus ὑπερχειν videret, optimum existimans remedium
huic malo afferri posse, si ipse Henricus Rex constitueretur,
suasit fratri Everhardo, ut eo modo Francorum re-
gno consuleret, uti pluribus refert VVitichindus. Rectè
nimirum docet Aristot. 5. pol. 3. *Melius esse initio
providere, ne istiusmodi fiant ὑπερχειν, quàm post existenti-
bus illis remedium querere.*

XXI. Ergo primus, eodem VVitichindo dicente,
Henricus libera potestate regnavit in Saxoniâ. Cui conso-
nant quæ de statu Germaniæ sub Impp. Saxon. & ijs qui
hos secuti sunt scribit Rhenanus L. II: *Primum sub veteri-
bus Francos libera potestatis Dux fuit in Saxoniâ Henricus Otto-
nis pater, qui postea Germanico regno præfuit, ceu diximus. Idque
eam ob causam ut Scalvinos arceret: diligentius autem custodi-
untur quæ propria sunt. Nec hoc jus cuiquam aliorum præsidum
concessum est. At sub Saxonibus libertatem nacti sunt non so-
lùm provinciarum gubernatores, sed & civitates ipsæ. Nam ut
quæque plus honorum, quæ ad regnum pertinebant, habuit, ita ma-
turius & facilius ad libertatem pervenit. &c.*

XXII. Hâc itaque ratione illa Comitum Ducum-
que potestas, quæ olim temporalis & ministra erat, par-
tim vi, partim emtione, partim profusâ Regum libera-
litate omnino mutata, ita ut provincijs præsent jam Du-
ces, non ut gubernatores, sed penè ut Reges, collatis
in eos ijs juribus, quæ solius olim imperij erant atque Im-
peratoris. Quo enim tempore Duces administratores &
rectores tantùm fuere provinciarum, non competebat
ipsis autoritate propriâ jus vitæ & necis, non leges fe-
rendi, non magistratus constituendi, non indicendi

C

con-

conventus, non foedere faciendi potestas; minora quoque, ut vocant, regalia, sub quibus vias publicas, flumina navigabilia, vectigalia comprehendunt; imò omnis generis redditus provinciarum non ad rectores illos provinciarum, sed ad fiscum regium pertinebant. Isthæc omnia præfectis illis *ἀποκρητορίας* jure in provincijs concessa sunt, salvâ tamen semper imperatoria superioritate: unde cum non omnino absolutam potestatem habeant, nec majestatem propriè eos habere dici potest, vocari verò solet eorum potestas *jus superioritatis*, Landes Fürstliche Obrigkeit / Landes Hoheit vñnd Herrligkeit.

XXIII. Ex hīs apparet quantum potestatis, virium & opum Imperatori decesserit, & quomodo respublica regiam faciem paulatim mutaverit. Antea provinciæ pleræque pleno jure totius imperij erant: post illæ ad gubernatores eorum venêre, & major subditorum facta potentia ipsius Regis viribus. Antea fiscus regius satis opulentus erat; postquam autem fiscalina bona ad alios translata, publica regni egestas secuta, & nervus rerum gerendarum regibus præcisus est. Quæ ipso non potuit non prisca reip. forma corrumpi, imò in multas partes dividi; multis scilicet ad eam potentiam pervenientibus, ut, cum in ordinem à Caesaribus cogi amplius non possent, domi regna nova sibi suisque concederent. Quàm verò periculosum sit omni civitati, si in eâ sint, qui viribus, qui nobilitate, qui divitijs maximè excellent, præclare docet civilis prudentiæ unicus doctor 4. Polit. 11. Hinc Idem 3. Polit. 15. monet, regem oportere vires habere tales, ut unoquoque separatim & simul pluribus potentior sit, populo tamen sit impotentior. Quod

Quod fortè perpendens Conradus II. regalia quæ Ducibus concesserat, ipsis post adimere conatus est, uti tradit Autor *Chronici Coloniensis*.

XXIV. Isti verò Ducum potentiæ maximum incrementum indubiè addidit, quod plures ducatus vel comitatus minus circumspectâ regum liberalitate in unum corpus concreverint: quodque eorundem regum concessu Ducatus & Comitatus ad heredes tandem transferint, quod quâ ætate factum sit haud licet definire. Pertinere huc videntur, quæ habentur in consuetudinibus feudilibus L. I. tit. I: *Antiquissimo tempore sicerat in dominorum potestate connexum, ut quando vellent possent auferre rem in feudum à se datam: postea verò eò ventum, ut per annum tantum firmitatem haberent, deinde statutum est, ut usq; ad vitam fidelis produceretur: sed eum hoc jure successionis ad filios non pertinere: sic progressum est, ut ad filios deveniret: in quem sc. dominus hoc vellet beneficium confirmare: quod hodie ita stabilitum est, ut ad omnes equaliter filios pertineat. Cum vero Conradus Romam proficisceretur, petitum est à fidelibus, qui in ejus erant servitio, ut lege ab eo promulgata hoc etiam ad nepotes ex filio producere dignaretur, & ut frater fratri sine legitimo herede defuncto, vel filius in beneficio, quod patris fuit, succedat, &c.*

XXV. Porro Ottonum temporibus Ducales & Comitum potestates Episcopis & Abbatibus coeperunt attribui, novo & hætenus inaudito exemplo. Adeoque ex eo tempore duplex coepit ordo Ducum: secularium scilicet & Ecclesiasticorum. Primus autem Bruno Episcopus Coloniensis constitutus, & fratre Ottone M. Ducatum Lotharingiæ accepit. Quâ de re ita Vitichindus: *Brunonem Pontificis summi ac Ducis magni vidimus officium gerentem; ac ne quis eum culpabilem super hoc dixerit, cum Samuelene*

sanctum & alios plures sacerdotes pariter legamus & iudices. Idem notat Autor Chronici Belgici: Ante hac sua (Brunonis) tempora Archiepiscopi Colonienses non iudicij gladij temporalis sed tantummodo Iurisdictionis usi baculo pastoralis. Ut & Theodoricus de Niem vetus historicus: Penè omnibus Cathedralibus Ecclesiis in Italia, Gallia, Germania, Burgundia & Lotharingia constitutis, multas civitates, castra, oppida, villas & multa alia dominia temporalia & iurisdictiones donavit (loquitur de Ottone I.) & omnibus illis Ecclesiis propria insignia perpetuò deputavit. Archiepiscopos quoque & Episcopus Ducatibus & Comitibus & Baronis communicavit, quibus nobiles & potentes vasallos subiecit, ut semper essent ad resistendum etiam manu forti pagenis & hereticis in opportuno tempore fortiores.

XXVI. Atque hoc modo Ecclesiastica & secularis potestas in unâ personâ jungi cœpit, Episcopis, perinde ac Principibus secularibus, provincijs quibusdam investitis. Quo ipso potentia illorum nimium quantum crevit, ad religionis opinionem in populo rudi ac pio tantis viribus & armis accedentibus. Enimverò multis seculis temporibus illi Ecclesiastici Duces potentiâ præ alijs eminuerunt: neque ipsi Cæsares alios magis metuendos habuerunt. Vnum tamen ad compescendam tantam potentiam frenum superfuit Cæsari- bus; libera nempe omnium Episcopatum & Abbatiarum collatio, & quidem eò liberior, quod in cœlibe vitâ nulla illi Principum ordini legitima soboles nasceretur, cujus in secularibus omninò habenda fuit ratio; maximè posteaquam hi hereditario jure vasta illa Imperij feuda cœperunt possidere. Excussum autem & hoc frenum est Cæsarum manibus Gregorij septimi & successorum

forum ejus sacrâ tyrannide: quo ipso Cæsares dimidium Imperij perdidisse prudenter & verè notavit Onuphrius Panvinius *in vita Georgij septimi.*

XXVII. Occasionem quoque Ducibus ad solvenda regie autoritatis vincula dedit immatura Henrici IV. imperium adeuntis ætas, uti observavit Albertus Abbas Stadenſis: *Gubernaculo, ajens, regni mulier cum puero magno imperij præfuit detrimento. Indignantes enim Principes aut muliebri potestate constringi aut infantuli ditione regi, primò quidè conjuncti vindicarunt se in pristinam libertatem, ut non servirent: deinde contentionem moverunt inter se, quis eorum videretur esse major: postremò armis audacter sumt is regem & dominum suum deponere moliti sunt.* Laboravit Henricus quidem recuperare pereuntem dignitatem sed neque satis omnia prudenter egisse dicitur, & intervenere nonnulla fatali quâdam adversitate, quæ penitus ipsum tandem regno atque omni plane autoritate exuerunt. Nec verò à prudentibus laudatur, quod ab Episcopis in ordinem redigendis reparandæ dignitatis initia voluerit facere, Quin nec id prudenter inceptum quod cum Saxonorum Principum potentiam, utpote ipsi præcipuè suspectam, imminutam vellet; militari licentiâ irritari eos antè passus, mox uno illos impetu ad obsequium cogere, conatus sit: cum tamen nec rebus satis firmis esset, & prætereà jam tum, cum alios Principes, tum in primis Episcopos multis injurijs offendisset, adeoque in impietatis ac injustitiæ opinionem se conjecisset: quibus regiam vim affectanti nihil est perniciosius. Sapientissimè scilicet Aristoteles jubet: *Si alicujus potentia videatur dissolvenda, erit hoc sensim ac paulatim faciendum, nec universa simul auferenda, Prætereà abstinendum omni injuriâ.*

XXVIII. Quanquam verò mirum in modum Ducum Comitumque potentia creverit, nonnullorum tamen sensim iterum est imminuta. Ejus autem rei non unam licet causam observare: primam putamus neglectum ararij & quod vitam luxuriosè & in socordiâ duxerint, prodigalitatibus vitio quoque laborârint. Cum enim divitiæ sint instrumentum reipubl. *Aristot. 1. Polit. 8.* necesse est, si illæ arario inferri non curentur, & tamen luxuriosè vivatur, optimo conservandæ potentiæ organo deficiente, ipsam potentiam deficere. Imminuit deinde eandem, quod bella intempestiva & contentiones inter se moverint, sicuti testatur Albertus citatis verbis. Præterea maximè illis obfuit multorum bonorum feudalium in unum aliquem collatio, quâ subditos quosdam potentes & divitijs excellere suâ in republ. effecerunt, quod quàm noxium sit jam antè ex *Aristot. 4. Polit. 11.* monuimus, ubi istos *ὕβρις καὶ μεγαλοπνοῦς μάλλον* fieri, neque imperium ferre posse nec scire, eleganter dicit: Hinc conspirationes nobilium in Principes; eandem fortunam Principibus ex nobilium potentiâ experientibus, quam reges ex principum potentiâ consecuti sunt.

XXIX. Plurimum porro Ducum Comitumque vires exhaustit Ducatum & Comitatum in minutas particulas pro multitudine, qui illustribus familijs nati erant, divisio. Hâc enim ratione bona, quæ unus possidebat, & maxima, quæ apud unum erat, potentia pluribus communicata non potuit non attenuari. Quod procul dubio attendens Fridericus Imp. prohibuit Ducatum, Marchiam, Comitatum dividi, ut habetur in *L. 2. feud. tit. 55. §. 1.* Hinc pulchrè Oldradus de
Ponte

Ponte Ictus (qui floruit Anno cto ecc xx.) *conf. 237. n. 7o*
Avorum nostrorum memoria feuda dignitatem apud unum ex
familiâ, præsertim seniore, semper sartatectaq; conservata
sunt; quia prudenter considerarunt, nihil esse tam magnum, quod
divisione parvum non fiat. Vid. etiam Andreas Gailius L. 3.
obs. pract. 153. n. 2.

XXX. Multum denique potestatis Ducibus atque
Comitibus decessit, cum seculo præter propter duode-
cimo urbes, quæ pleræque illis omnino ratione juris-
dictionis & onerum fiscalium subjectæ fuere, in liberta-
tem majorem paulatim evectæ sunt. Auctis enim oppi-
danorum viribus & divitijs, atque inde ad libertatem, ut
fieri solet, adspirantibus, ipsi Imperatores in id incubuere,
tanquam sublevandæ regis dignitati admodum pro-
ficuum, ut urbes potentiores Episcoporum Ducum &
Comitum imperio subducerentur. Præterea crescente
magis magisque urbium opulentiâ, Ducum verò & Co-
mitum potentiâ decrecente, urbes imperium eorum de-
tractare cœperunt: unde levi sæpe ære à Ducibus & Co-
mitibus suis, qui illos in officio retinere non poterant,
egregias immunitates redemerunt, partim etiam vi ex-
presserunt. Atque hinc factum, ut plurimæ urbes vel o-
mnino, ut Imperiales, vel ex parte, ut aliàs immunitati-
bus gaudentes, imperio Ducum Comitumque exemptæ
sint, & reliquæ quoque urbes omnes liberiore republi-
câ nunc vivant. Id quod sanè Episcoporum Ducum at-
que Comitum potestatem maximè fregit. Accedit, quod
& Comites se Ducum, quibus subjecti fuere, governa-
tioni eadem ferè ratione subtraxerint: atque adeò Co-
mitum quidem potentia aliquo modo aucta, Ducum
verò magis imminuta.

XXXI

XXXI. Licet vero has ob causas potentia Ducum multum decesserit, satis tamen magna ea semper mansit, non solum respectu provinciarum subjectarum, quas eodem modo eademque fere potestate, qua totum regnum Imp. regit, regunt, ut dictum *th. 22.* verum etiam respectu totius imperij, cui una cum Imperatore divisis majestatis juribus praesunt.

XXXII. Constat quidem iam tempore Caroli Magni Duces comitesque Provinciarum Proceres etiam regni fuisse, & licet totus populus ad curam reip. admissus fuerit, atque jus suffragij habuerit, illis tamen plus auctoritatis tributum. Liquet hoc ex ijs, quae ex Adelhardi (propinqui Caroli Magni) libello de ordine Palatij refert Hincmarus Epist. 3. c. 29: *Consuetudo tunc temporis trita erat ut non saepius sed bis in anno placita duo tenerentur; unum quando ordinabat status totius regni ad anni vertentis spatium, quod ordinatum nullus eventus rerum nisi summa necessitas, qua similiter toti regno incumberebat, mutabat. In quo placito generalitas universorum Majorum tam clericorum quam laicorum conveniebant. Seniores propter consilium ordinandum. Minores propter idem consilium suspiciendum & interdum pariter tractandum, & non ex potestate, sed ex proprio mentis intellectu vel sententia confirmandum.* Quod autem per Seniores intelligat Primores & per Minores plebem claret ex ijs, quae habentur c. 35. ejusd. ep. ubi disertè scribitur, *distinctis locis in Comitibus istis Seniores & multitudinem resedisse.* Fuisse vero inter primores illos Duces & Comites videre est ex alijs monumentis. Sic apud Theganum Chorepiscopum Trevirensis *lib. de gest. Ludov. Imp. c. 6. de* Carolo Magno legitur. *Imp. cum intellexisset, appropinquare sibi diem obitus sui, vocavit filium Ludovicum se cum omni exerci-*

exercitu, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, comitibus loco positis, habuit grande colloquium cum eis Aquis grani in palatio pacificè & honestè admonens, ut fidem erga filium ostenderent, interrogans omnes à maximo usq; ad minimum si eis placuisset, ut nomen suum, id est, Imperatoris titulum filio suo Ludovico tradidisset, illi omnes responderunt &c. Initium Legum Alimannicarum ita se habet: Lex Alemannicarum, quæ temporibus Lotharij Reges cum principibus suis id est 33. Episcopis. 34. Ducibus, 72. Comitibus & reliquo populo constituta est.

XXXIII. Verùm mutatâ atque auctâ Ducum Comitumque potestate, majorum quoque eorum autoritatem in suffragijs de totius imperij rebus ferendis factam esse, & quamvis populus non omnino exclusus fuerit, ejus tamen autoritatem admodum exiguam existisse omnino dicendum videtur, præsertim plerisque urbibus Ducum Comitumque liberæ potestati ad Imp. subjectis; unde plurimis urbibus in libertatem exsurgentibus, autoritatem etiam earundem in suffragijs ferendis iterum crevisse sequitur.

XXXIV. Cæterum insignis quoad Ducum, atq; Comitum, ut & totius populi jura, quæ respectu totius imperij habuere, mutatio contigit, cum electio Regis, quæ ab antiquis temporibus penes omnes Episcopos, Duces, Comites ac universum populum erat, ad septem regni Proceres delata est, qui paulatim alias etiam prærogativas præ reliquis Ducibus consecuti sunt: de cujus mutationis primordio maximum inter viros doctos est dissidium.

XXXV. Hoc quidem certum jam antiquitus obtinuisse, ut quidam Primorum ea haberent munera, quæ hodie etiam Electoribus adscribuntur. Ita Apocri-

D

siarij

starij (aliàs *Archicancellarij*) sæpius facit mentionem Hincmarus & alij, vid. *Lehman. L. 2. c. 7. De Archicamerario in Annal. Franc. A. 828: Ludovicus Imp. Bernhardum Comitem Parcinone Camerarium in Palatio suo constituit, Mareschalcus comes stabuli dicitur Historicis, Regno L. 2. Carolus M. Burchardum Comitem stabuli, quem corruptè Constabulum appellamus, cum classe misit in Corsicam, ut eam à Mauris defenderet. Arcipincernæ munus itidem invenire est in Annal. Franc. A. 781. Electi ac directi sunt in legationem ad Basilenem in Bajoariam de parte Regis Rudolphus Diaconus, atq; Eberhardus magister Pincernarum. Archidapifer Eginhardo in vita Caroli M. vocatur prepositus regie mensæ.*

XXXVI. Verùm licèt fortè hi ministeriales regij (ut appellantur ab Hincmaro) honoratiore aliquo loco fuerint, electio tamen Imperatorum ipsis solis, non competit. A primâ enim Imperij Germanici constitutione semper fuit observatum, ut omnes Principes & populus Imperatorem eligerent. De Carolo Magno ita Eginhardus: *Carolus fratre defuncto consensu omnium Francorum Rex constituitur. De ejus filio Thegani Chorpiscopi verba idem restantur supra th. 23. allata. De Conrado VVitichindus Lib. I: Regi Ludovico non erat filius, omnisque populus Francorum atque Saxonum querebat Ottoni diadema imponere regni. Ipse verò quasi jam gravior recusabat imperij onus, ejus tamen consultu Conradus, quondam Dux Francorum, ungitur in Regem. De Henrico itidem VVitichindus L. I: Everhardus (frater Conradi) congregatis Principibus & natu majoribus exercitus Francorum in loco qui, dicitur Fridisleri designavit eum Regem coram omni populo Francorum atque Saxonum. De Ottone I. Idem: Defuncto patre patria & Regum maximo optimo Henrico, omnis populus Franco-*

Francorum atque Saxonum jam olim designatum Regem à patre filium ejus Ottonem sibi eligit Regem. Eodem modo electus fuit Otto II. teste Regione A. 961: Rex Otto I. in Italiam ire disponens, maximam suorum fidelium multitudinem VVormatiæ coadunavit, ubi consensu & unanimitate regni Procerum totiusq; populi filius ejus Otto Rex eligitur. Sic & Otto II. A. 983. Veronæ placitum habuit (ut scribit Dithmarus) & filius ejus Otto III. ab omnibus in Dominum eligitur.

XXXVII. Hujus Ottonis III. tempore ad septem tantum Proceres devenisse jus eligendi plerorumque est sententia. Sed quò minùs isti subscribi possit, obstant verissima & certa historiarum monumenta etiam post ejus ætatem non à solis septem electionem peractam apertè tradentia. Id de Ottonis III. Successore Henrico II. testatur Dithmarus L. 4. & 5. Sequentis Imp. Conradi II. electionem fusè narrat VVippo his verbis: *Consedere Principes, populis frequentissimus adstabat, Archiepiscopus Moguntinensis, cujus sententia ante alios accipienda fuit, rogatus à populo quid sibi videretur, abundantiori corde, voce hilari laudavit & elegit majoris ætatis Canonem suum in Dominum & Regem atque rectorem & defensorem patriæ. Hanc sententiam ceteri Archiepiscopi & reliqui sacrorum ordinum viri indubitanter sequebantur, tunc singuli de singulis regnis eadem verba electionis sæpius repetebant. Fit clamor populi, omnes unanimiter in Regis electione Principibus consentiebant, in illo persistebant, ipsum cunctis dominantibus nihil hesitando proposuerunt. Idem de Henrico III. IV. & V. historicâ fide firmat Lehman. L. 5. c. 17.*

XXXIIX. De Lothario II. Otto Frising. L. 1. de gest. Frider. c. 16. scribit: *Igitur Albertus, nam id juris,*

D 2

dum

dem regnum vocat. Moguntini Archiepiscopi ab antiquioribus esse traditur; principes regni in ipsa civitate Moguntina tempore autumnali convocati, malorumq; à Duce Friderico sibi illatorum haud immemor, cum praedictus Dux ad regnum à multis exposceretur, ipse lotharium Ducem Saxonum in Regem à cunctis qui aderant Principibus eligi persuasit. Idem c. 22. de Conrado III Defuncto Imp. Lothario, ac in monasterio, Lutre, quod in ejus proprio fundo situm est, humato, principes regni apud Gallie oppidum Confluentiam, ubi Mosella Rhenum influit, conveniunt, & eligendo Principe consilium in eunt. Igitur Conradus Friderici Ducis frater, ab omnibus qui aderant, exposcitur, ad regnumq; levatus in palatio Aquis coronatur. De Friderico I. L. 2. c. 1: Decedente Conrado, in oppido Franconesfurt de tam immensâ transalpini regni latitudine universum, mirum dictu, principum robur, non sine quibusdam ex Italiâ Baronibus, tanquam in unum corpus adunari potuit. Vbi cum de eligendo Principe primates consultarent, nam id juris Romani imperij apex, videlicet non per sanguinis generationem descendere, sed per Principum electionem Reges creare, sibi tanquam ex singulari vendicari prerogativâ, tandem ab omnibus Fridericus Suevorum Dux, Friderici Ducis filius, petitur, cunctorumq; favore in Regem sublimatur. Eadem fuit ratio electionis Henrici VI, Philippi III. Ottonis IV. Friderici II. Lehman. d. l. & Onuphr. Panvinium l. de commitijs Imper.

XXXIX. Notandâ hic sunt cum primis quæ ætate Friderici II. (quâ etiam vixit) scribit Albertus Abbas Stadenfis in Chronico: Papa Gregorius insolentias Imperatoris (Friderici II.) contra Ecclesiam metuens Principes super electione ulterius sollicitavit, sed nihil profecit, quia quidem Principum ei rescripserunt, non esse sui juris Imperatorem substituere, sed tantum electum à Principibus coronare. E-
lectio

lectio enim ad istos dinoscitur pertinere. Ex prætaxatione
Principum & consensu eligunt Imperatorem, Trevirensis, Mo-
guntinus & Coloniensis. Palatinus elegit, quia Dapifer est,
Dux Saxonie quia Marscacus, & Marggravius de Branden-
burg, quia Camerarius, Rex Bœmiæ, qui pincerna est, non eli-
git, quia non est Teutonicus. Gemina sunt his verba Spe-
culi Saxonici: An des Kaysers Wahl/ sol der erste seyn der
Bischoff von Meynz/ der ander der Bischoff von Trier/ und
der dritte der Bischoff von Cöln; vnter den Leyensfürsten/ so
ist der erste ander Wahl der Pfalzgrafe bey dem Rhein des
Reichs Truchses / der ander der Herzog von Sachsen des
Reichs Marschalck / der dritte der Marggraff von Branden-
burg / des Reichs Kämmerer / de vierde der Schencke des
Reichs / das ist der König von Böhmen / der hat keine Wahl
darumb daß er nicht Deutsch ist.

XL. Ex his de Electionibus Imperatorum allatis
testimonijs de septem Electorum origine hoc statuen-
dum videtur, quod jus eligendi omnibus, etiam plebi,
competens primùm sibi solis Principes attribuerint
(vid. th. 38.) post commodioris electionis gratiã à toto
Principum conventu quibusdam Primatibus demanda-
tum, ut illi præconsultarent, quis eligendus, cui si toti
etiam conventui ita visum fuerit, regnum delatum,
quemadmodum colligere est ex electione Friderici I. ex
Ottone Frising. th. 38. de scriptã, & ex verbis Alberti
Abb. Stad. th. præced. adductis. Cum autem procul dubio
qui numera ista regia obiêre alijs Principibus præcellue-
rint, hinc factum ut jus illud *wegzleiag* de eligendo Im-
peratore ad hos devenerit; qui tandem, crescente sensim
aliorum autoritate, sibi solis omne eligendi jus, non con-
vocatis omnibus Principibus, arrogarunt; atq; ita con-

D 3,

suatua-

Suetudinē post Friderici II. temporā plerūquē obser-
vatum, usque dum expressā sanctione illis Septemviris
hoc jus cum plurimis alijs præminentijs à Carolo IV.
tributum.

XLI. Hæc de Ducum Comitumque origine, in-
cremento & variè mutatā potentiā atque autoritate
jam notasse sufficiat: hoc tantum addito, quod, pote-
state Ducum comitumque mirum in modum, uti supe-
rius expositum, crescente, eò ferè tandem res devene-
rit, ut vix quicquam superfuerit, quo omnia unius regni
membra continerentur, præter Turcicæ potentiæ &
proscriptionis metum: donec Friderico III. & Maximi-
liano Imperatoribus de arctius conjungendis & cohi-
bendis Germaniæ ordinibus sedulo actum fuit. Quem
in finem in circulos Germania divisa est, & suprema
Camera, quod vocatur, iudicium institutum. Ea in-
terim fuit plerorumque Ducum comitumque, etiam sin-
gulos si spectes, potentia atque in suos subditos tam æquum
justamque imperium, ut aliquot seculis exteri quidem
populi contra Germaniam nihil tentare sint ausi; ipsi
subditi autem felicissimè sub illorum alis vixerint. Et
verò utinam licet eum in modum nobis
diu vivere!

Επιλόγια:

I. *Aristoteles* I. Eth. I. *Politicam* dixit sci-
entiam maximè principem & *ἡ ἀρχὴ τοῦ κράτους*.
Item I. Met. I. *Sapientiam* maximè principem
esse & alijs præcipere docet. *Utrumque*
verum.

II. *Re-*

II. Regnum non est simpliciter optimum
reipubl. status.

III. Non convenit regnum omni populo.

IV. Regnum non convenit optimo populo.

V. Regnum βασιλικόν rarissime uti-
le est.

VI. Reges qui sponte (i. e. non ex prescri-
ptâ à subditis lege) acta sua nolunt esse rata, nisi
aut ab optimatibus aut populo probentur, non
semper partiuntur suam cum optimatibus aut
populo potestatem. Si namq; hunc in modum
sententia Regis rescindatur, non optimates &
populus eam rescindunt, sed ipse Rex quod sub
conditione voluit, eâ non existente, non amplius
sentit.

VII. Non semper obstat summo imperio,
promittere aliqua subditis ad imperii rationem
pertinentia, licet ad ea sine promisso non tenea-
tur.

VIII. Non rectè dividitur majestas in
realem & personalem.

IX. Non dari remp mixtam absurdè ne-
gat Bodinus.

X. Quaeritur

X: *Qua equalitas in societibus obser-*
vetur rectissime tradit Aristoteles 7. Eundem.
10. his disertis verbis: in societibus interdum
æquale numero, interdum æquale propor-
tione participant: si æquale numero argen-
tum illatum fuerit, secundum æquale nu-
mero fit distributio; sin verò numero non
æquale, secundum æquale proportione.
Quid autem ipsi sit æquale numero (ἰσον ἀριθ-
μῶ) & quid æquale proportione (ἰσον λόγῳ ipse)
explicat 5. Pol. 1. Duplex, inquires, est æqua-
le, unum numero, alterum κατ' ἀξίαν æqua-
le numero dico, quod multitudine aut ma-
gnitudine idem est & æquale; æquale verò
κατ' ἀξίαν, quod λόγῳ sive proporti-
one. &c.

01 A 6565

ULB Halle

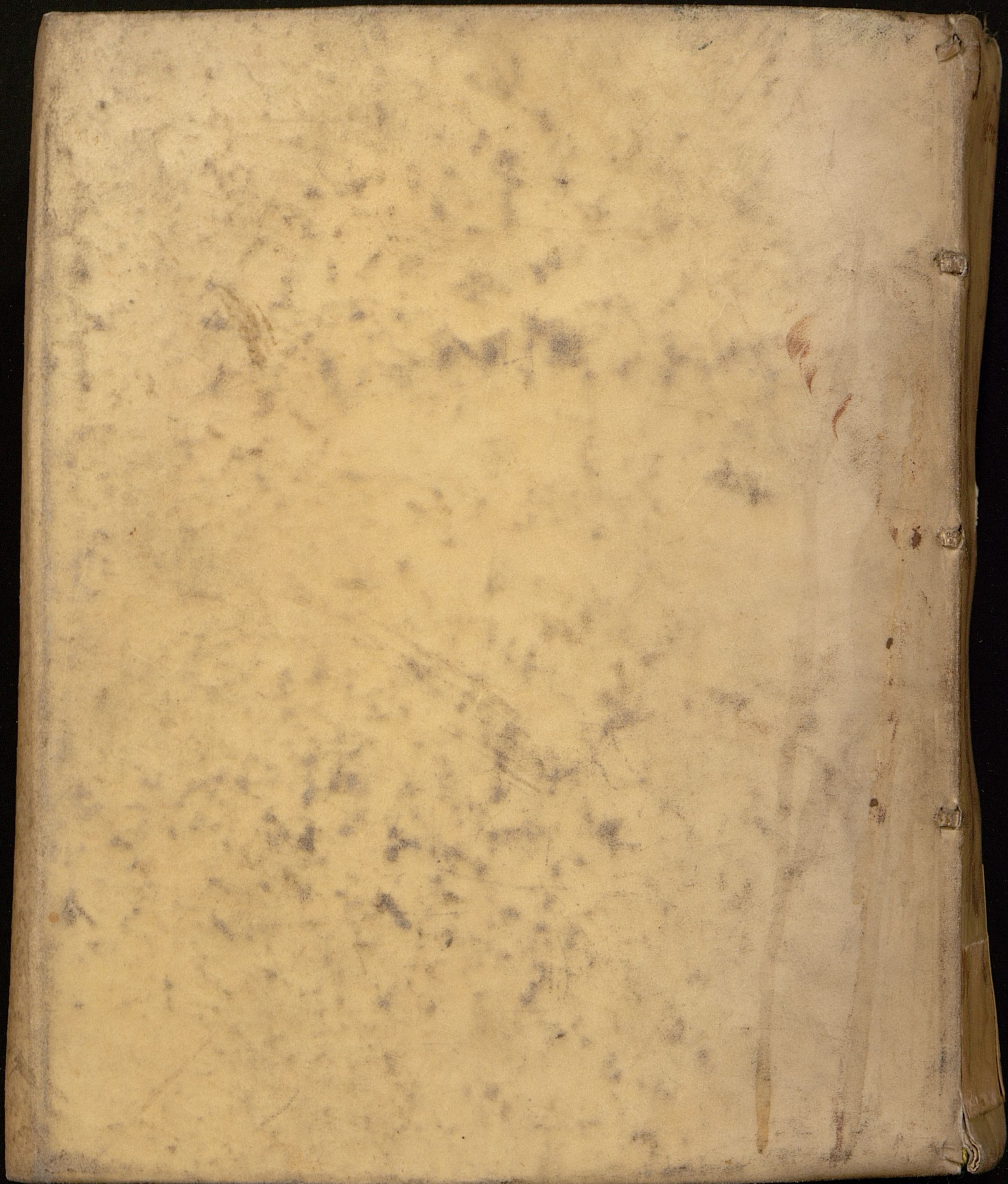
3

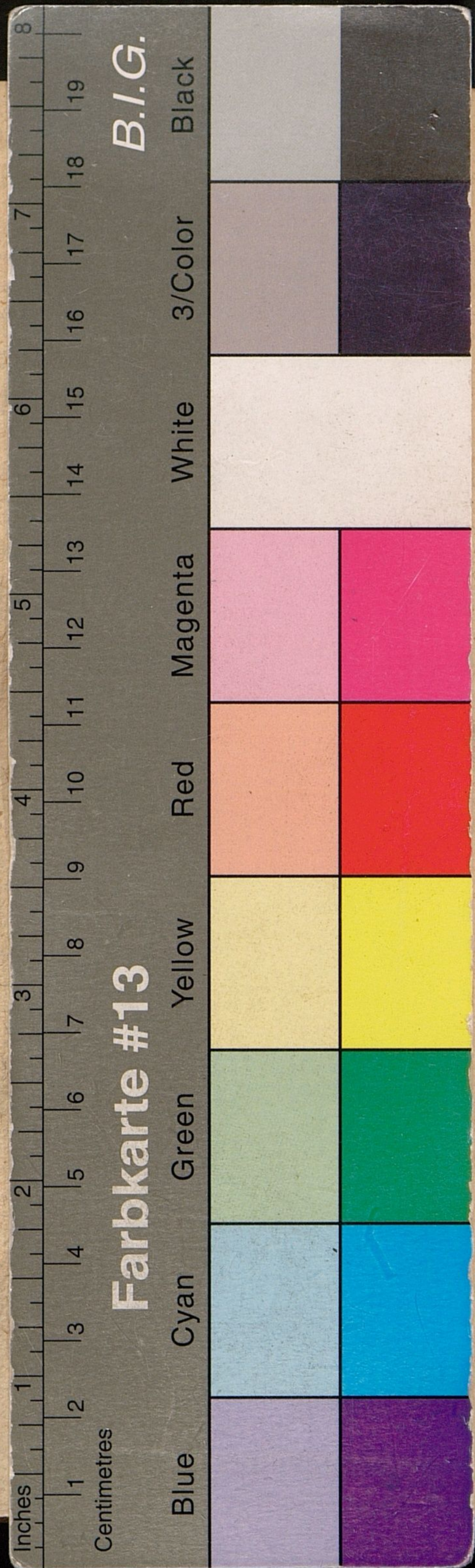
003 092 402

V 0 17

EXERCITATIO
DE
DVCIBVS ET
COMITIBVS IMPE-
RII GERMANICI,

QVAM
Deo annuente,

PRAESIDE

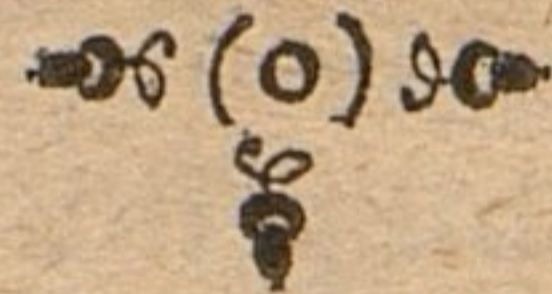
*Viro Clarissimo, Excellentissimo, atq;
Experientissimo,*

HERMANNO CONRINGIO
PHILOS. AC MEDICINAE D.
HVIVSQUE PROFESSORE
PVBlico,

Præceptore ac Fautore meo pluri-
mum observando.

*Publicè disputandam propono
d. v. Iulij.*

GEORGIVS ADAMVS *Struve* /
MAGDEBURG.

HELMESTADII

Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typ.

Anno cl^o l^oc XLIII.

